

УДК [336.5:336.225.674]:364-27

Павліха Наталія Володимирівна

Доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами, *ORCID: 0000-0002-3422-5991*

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк

Кицюк Ірина Василівна

Кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами, *ORCID: 0000-0002-1519-5993*

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк

Омельчук Анатолій Олександрович

Здобувач, *ORCID: 0000-0002-1500-8369*

Національний університет водного господарства та природокористування, Рівне

МОНІТОРИНГ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ЦІЛЬОВИМИ ПРОГРАМАМИ

***Анотація.** Аналіз виконання більшості державних цільових програм показує, що державні замовники – координатори програми не здійснюють моніторингу реалізації відповідних програм. Успішне впровадження моніторингу в практику реалізації державних цільових програм насамперед залежить від чіткого розуміння поняття «моніторинг», його завдання та місця в системі управління державними цільовими програмами. Автори зазначають, що, моніторинг в системі управління державними цільовими програмами – у вузькому значенні, це сучасний вид аналізу виконання цих програм та оцінки ефективності залучення і використання інвестиційних коштів; у широкому ж розумінні він являє собою формування (відслідковування, збирання та обробку даних) інтегрованої інформаційної системи про стан виконання програм та/або проектів і використання залучених коштів, що постійно поповнюються даними завдяки безперервності відстеження. Зазначено, що встановлення чіткого взаємозв'язку між усіма функціями процесу управління реалізацією державних цільових програм та ефективне їх виконання забезпечить досягнення поставленої мети та отримання передбачуваних результатів та вигод, а також дозволить здійснити оптимізацію інвестиційних витрат.*

***Ключові слова:** державні цільові програми; проекти; управління; моніторинг; оптимізація інвестиційних витрат*

Постановка проблеми

Управління – найважливіша функція держави. Однак, процеси ринкових трансформацій, що відбуваються в Україні, вимагають переосмислення сутності, форм і методів управління національним господарством, що зумовлено суспільно-політичною нестабільністю, наявними структурними, галузевими і регіональними диспропорціями, наслідками світової фінансової кризи та економічного спаду.

Одним з інструментів, що широко використовується в системі державного управління, є розробка та реалізація державних цільових програм. Цільові програми є одним із найважливіших засобів реалізації структурної політики держави, активного впливу на соціально-економічні процеси в країні.

Програмно-цільовий підхід є доволі апробованим методом управління, проте

залишається недостатньо дієвим в сучасних умовах, хоча у розвинутих країнах світу його широко використовують. Низька ефективність реалізації державних цільових програм в Україні вимагає вдосконалення цього процесу та відповідного інвестиційного забезпечення. Це обумовлює потребу наукового обґрунтування формування та впровадження інноваційних підходів до управління державними цільовими програмами, їх фінансового регулювання.

Окрім того, результати аналізу виконання більшості державних цільових програм показали, що державні замовники – координатори програми не здійснюють моніторингу реалізації відповідних програм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблеми ефективності використання програмно-цільового методу управління

національним господарством та особливості використання державних цільових програм досліджували такі вчені, як: Д. Агеєв, В. Александрова, О. Амоша, В. Бакуменко, В. Беседін, С. Бушуєв, В. Вісящев, В. Гесць, П. Гурій, І. Коновалова, І. Михасюк, В. Павлов, Б. Райзберг, Д. Стеченко, Е. Харченко та інші. Окремі питання щодо інвестування та оцінки ефективності цільових програм розглянуті в публікаціях М. Крупки, Л. Лисяка, В. Плескача, Н. Савіної, І. Чугунова та інших учених.

Доцільно підкреслити, що у науковій літературі висвітлено різнопланові питання щодо теоретичних основ та узагальнення досвіду державного цільового програмування. Проте у наукових працях не повною мірою розкрито інноваційні форми управління державними цільовими програмами та сучасні підходи фінансового регулювання механізму їх реалізації.

Мета статті

Метою статті є розкриття взаємозв'язку між функцією моніторингу та забезпеченням оптимізації інвестиційних витрат у процесі управління державними цільовими програмами. Досягнення означеної мети передбачало постановку та вирішення таких завдань: розкриття сутності поняття «моніторинг»; встановлення взаємозв'язку між функціями моніторингу, оцінювання та контролю в процесі управління державними цільовими програмами; визначення завдання та місця моніторингу в системі управління державними цільовими програмами; характеристика етапів моніторингу в процесі управління державними цільовими програмами; обґрунтування системи показників виконання державних цільових програм.

Виклад основного матеріалу

На сьогодні моніторингом виконання програм займаються самі головні розпорядники бюджетних коштів. Фактично будь-яке інше міністерство не володіє детальною інформацією щодо програми (певна інформація є тільки щодо проектів, які фінансуються за рахунок МФО). Міністерство фінансів проводить тільки моніторинг використання коштів. При цьому більшість аналізу зводиться до «витрачено – не витрачено». Оскільки інформація про детальні плани програм та про їх виконання відсутня, то зробити будь-який глибокий аналіз майже неможливо. Відсутній також аналіз ризиків як виконання робіт, так і використання коштів, відсутнє прогнозування наслідків невиконання програми [1, с. 135].

Якщо розглянути приклад Світового банку, який фінансує велику кількість проектів, то він

володіє усією інформацією про проект та управляє проектом, який фінансує. Але це потребує розробки механізму контролю за виконанням програм. На початковому етапі необхідно хоча б проводити моніторинг виконання робіт головними розпорядниками коштів з боку держави без втручання до управління програмами [1, с. 135].

Необхідність збирання, систематизації й обробки різноманітної інформації, а також постійного проведення аналізу ситуації, коригування на його основі раніше розробленого плану дій, обліку великого обсягу додаткової інформації вимагає розробки й створення методології проведення моніторингу і вироблення управлінських рішень [2, с. 22].

Згідно із Законом України «Про державні цільові програми» (Стаття 13. Контроль за виконанням державної цільової програми) контроль за виконанням державної цільової програми здійснює Кабінет Міністрів України шляхом розгляду проміжних, щорічних, заключного звітів про результати виконання державної цільової програми та узагальненого висновку про кінцеві результати виконання програми. Безпосередній контроль за виконанням заходів і завдань програми, ефективним та цільовим використанням коштів її виконавцями здійснюють державні замовники. Контроль за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів здійснюють спеціально уповноважені органи державної влади відповідно до закону [3].

Контроль за виконанням державної цільової програми здійснюється з метою: забезпечення виконання заходів та завдань програми в установлені терміни; досягнення передбачених цільових показників програми; забезпечення використання фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів за призначенням [3].

Однак, на нашу думку, до зазначеного переліку слід віднести також *оцінку ефективності використання інвестиційних ресурсів*, спрямованих на реалізацію відповідних програм, а також *оптимізацію інвестиційних витрат*.

Вважаємо, що досягнення оптимізації інвестиційних витрат можливе двома способами:

- 1) зменшення витрат за повного досягнення поставлених цілей (*економія витрат*);
- 2) повне використання інвестиційних ресурсів на досягнення поставлених цілей та *отримання додаткових ефектів* (вигод) (наприклад, покращення якості життя населення та ін.).

Однак, це вимагає здійснення *моніторингу виконання державних цільових програм*.

На нашу думку, успішне впровадження моніторингу в практику реалізації державних цільових програм насамперед залежить від чіткого

розуміння поняття «моніторинг», його завдання та місця в системі управління державними цільовими програмами.

В цілому питання щодо відмінностей між оцінюванням, моніторингом і контролем в системі органів державного управління в Україні залишаються малодослідженими. Серед вітчизняних науковців, які займаються аналізом даних питань слід відмітити О. Берданову, І. Валентюк, І. Кравченко та інших [4].

Так, О. Берданова зазначає, що одним із важливих напрямів підвищення ефективності програмного розвитку територій є впровадження дієвої системи моніторингу та оцінювання. У той же час, на думку науковця, «доволі часто працівники місцевих органів влади ототожнюють поняття моніторингу та оцінювання. Але у дійсності вони відрізняються одне від одного» [5, с. 16].

Автори видання з питань моніторингу та оцінювання програм регіонального розвитку в Україні зазначають, що «в Україні сучасні підходи до моніторингу та оцінювання програм – поки що нова управлінська практика... Брак новизни й головне системності у формуванні підходів щодо моніторингу та оцінювання – характерні риси регіональних стратегій розвитку...» [6, с. 9].

Моніторинг застосовується до різних сфер життєдіяльності.

У перекладі з англійської *monitoring* – це ретельна перевірка [7].

Моніторинг – процедура систематичного збирання даних про важливі аспекти на загальнодержавному, регіональному чи локальному рівнях [8].

Моніторинг – це неперервне стеження за станом навколишнього середовища з метою попередження небажаних відхилень за

найважливішими параметрами. Моніторинг завжди характеризується систематичністю спостережень і має превентивний характер [9, с. 11].

Моніторинг – стандартизоване спостереження за певним об'єктом або процесом, оцінка та прогнозування його подальшого стану [10].

Вважаємо, що *моніторинг в системі управління державними цільовими програмами* – у вузькому значенні, це сучасний вид аналізу виконання цих програм та оцінки ефективності залучення і використання інвестиційних коштів; у широкому розумінні він являє собою формування (відслідковування, збирання та обробку даних) інтегрованої інформаційної системи про стан виконання програм та/або проектів і використання залучених коштів, що постійно поповнюються даними завдяки безперервності відстеження.

Виконання робіт з моніторингу характеризується складністю, адже необхідно не тільки відслідковувати, в якому обсязі було витрачено кошти і на які цілі, а й необхідно контролювати, чи виконані сформульовані завдання (і за які кошти), чи досягнуті показники результативності.

Моніторинг й оцінювання зазвичай розглядаються як споріднені функції, однак між ними існує вагома відмінність. Так, моніторинг передбачає постійне збирання інформації, що стосується реалізації державних цільових програм (дані про контекст, вхідні ресурси, хід виконання та результати від реалізації програми). Оцінювання ж передбачає використання зібраної інформації з метою формування оцінного судження про реалізацію відповідної державної цільової програми. Вважаємо, що взаємозв'язок між моніторингом, оцінюванням та контролем як основними функціями процесу управління державними цільовими програмами показано на рис. 1.

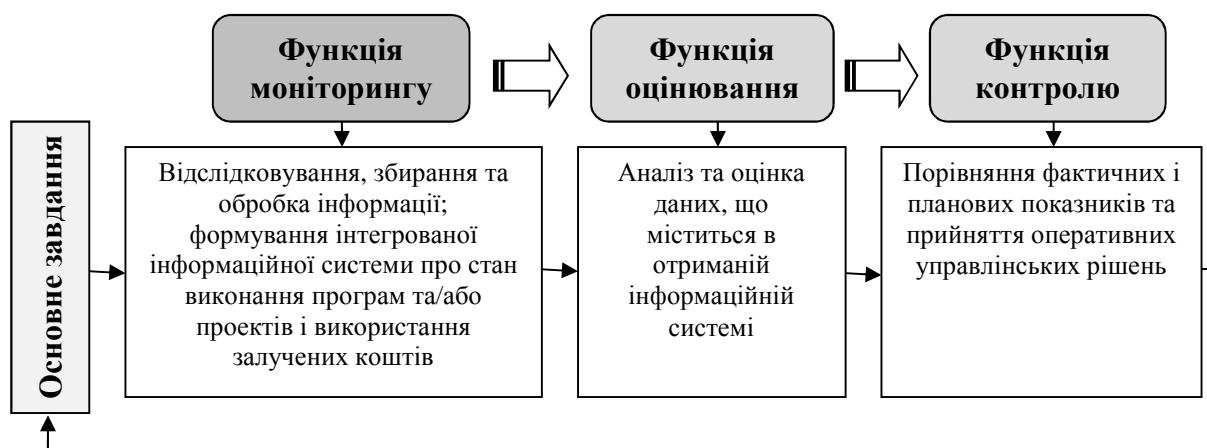

Рисунок 1 - Взаємозв'язок між функціями моніторингу, оцінювання та контролю в процесі управління державними цільовими програмами

Таким чином, моніторинг є відносно самостійною функцією процесу управління державними цільовими програмами, що забезпечує створення інформаційної основи, необхідної для прийняття оперативних управлінських рішень і прогнозування та планування подальшого розвитку реалізації програми та/або проекту (рис. 2).

Моніторинг вказує на те, як через оцінні

судження можна забезпечити існування підзвітності для того, щоб впливати на системи регулювання і контролю [9, с. 12].

Моніторинг також передбачає розроблення апарату і методики вимірювання наявного стану реалізації програми та/або проекту.

На нашу думку, моніторинг повинен здійснюватися у послідовності наведеній на рис. 3.

Рисунок 2 - Моніторинг в процесі управління державними цільовими програмами

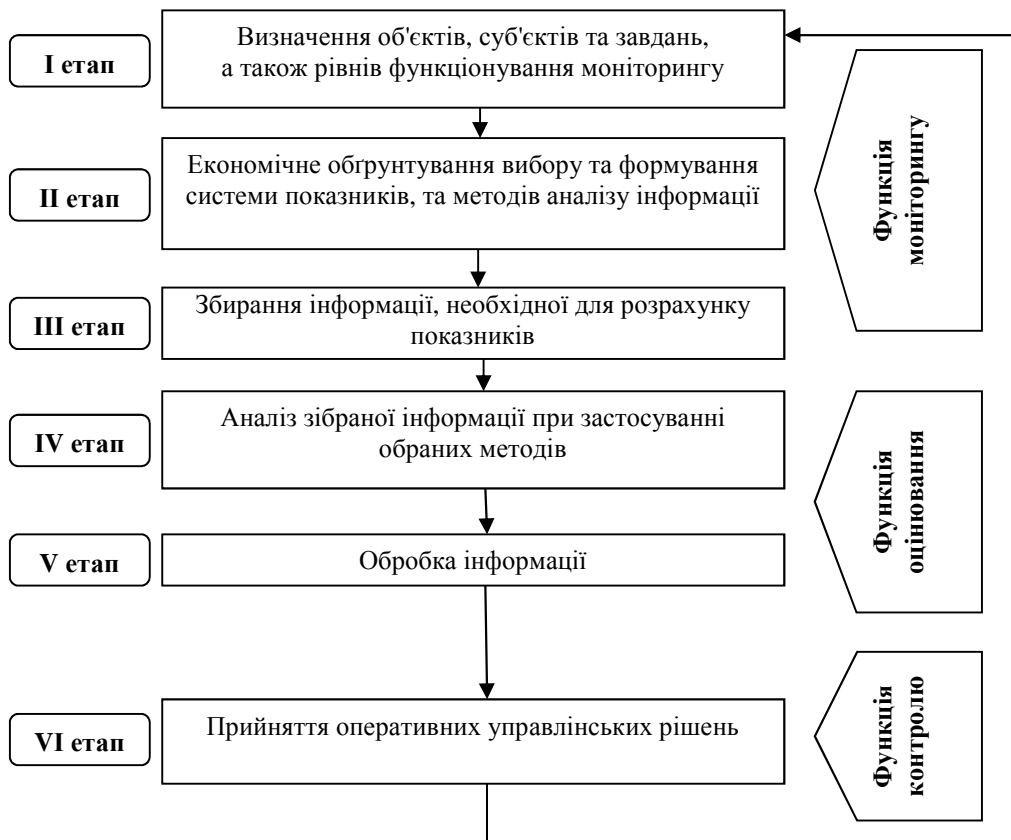

Рисунок 3 – Етапи моніторингу в процесі управління державними цільовими програмами

1. На *першому етапі* проведення моніторингу необхідно чітко визначити об'єкти, суб'єкти та завдання, а також рівні функціонування моніторингу.

2. На *другому етапі* слід сформувати систему показників, а також обрати методи аналізу інформації, що будуть оптимальними для відповідної програми.

Даний етап є одним із найважливіших, адже реально розраховані показники виконання програми дають змогу оцінити віддачу від використання бюджетних коштів, економічність (співвідношення результатів та витрат), визначити, чи за цільовим призначенням були використані бюджетні кошти, чи програми досягають поставленої мети [11].

Під *показниками (індикаторами)* розуміємо статистичні дані, які повинні надавати інформацію про стан (стабільність або зміни), виконання або результативність реалізації програми та/або проекту чи їх окремих аспектів.

Під час формування показників (індикаторів) важливо мати на увазі, що вони повинні відповідати таким характеристикам:

- показники мають бути кількісними, але значити більше, ніж просто числовий вираз;
- вони є носіями зведеної інформації про важливі аспекти;
- індикатори передбачають інформування безпосередніх учасників та всіх зацікавлених осіб;
- показники є засобами діагностики, їх використовують для аналізу та прийняття рішень [8].

Показники результативності виконання – це міри оцінювання впливу проекту, його продукту, кінцевого результату та задіяних ресурсів, моніторинг яких здійснюється в процесі виконання проекту для оцінки ступеня досягнення його завдань. Вони також використовуються згодом для оцінювання успішності програми та/або проекту. Показники організують інформацію таким чином, щоб виявити взаємозв'язок між впливом проекту, його продуктом, кінцевим результатом та задіяними ресурсами та допомогти окреслити поточні проблеми, що можуть зашкодити досягненню цілей програми та/або проекту [12].

Звичайно для моніторингу окремої державної цільової програми необхідно розробляти відповідну систему показників, однак, пропонуємо такі загальні групи показників (рис. 4): показники затрат, показники продукту (результативності), показники ефективності.

При цьому варто звернути увагу на те, що для обрахунку показників ефективності (рис. 4) слід використовувати реальні статистичні показники, які найбільш повно характеризують соціально-економічні та екологічні явища і тенденції, що відбуваються внаслідок реалізації відповідних державних цільових програм.

Для прикладу, при виборі показників, що характеризуватимуть соціальні вигоди, слід розуміти, що для цього необхідна сукупна система характеристик, показників і параметрів, що у своїй єдності спроможні відобразити стан задоволення суспільних потреб за їх окремими видами [13].

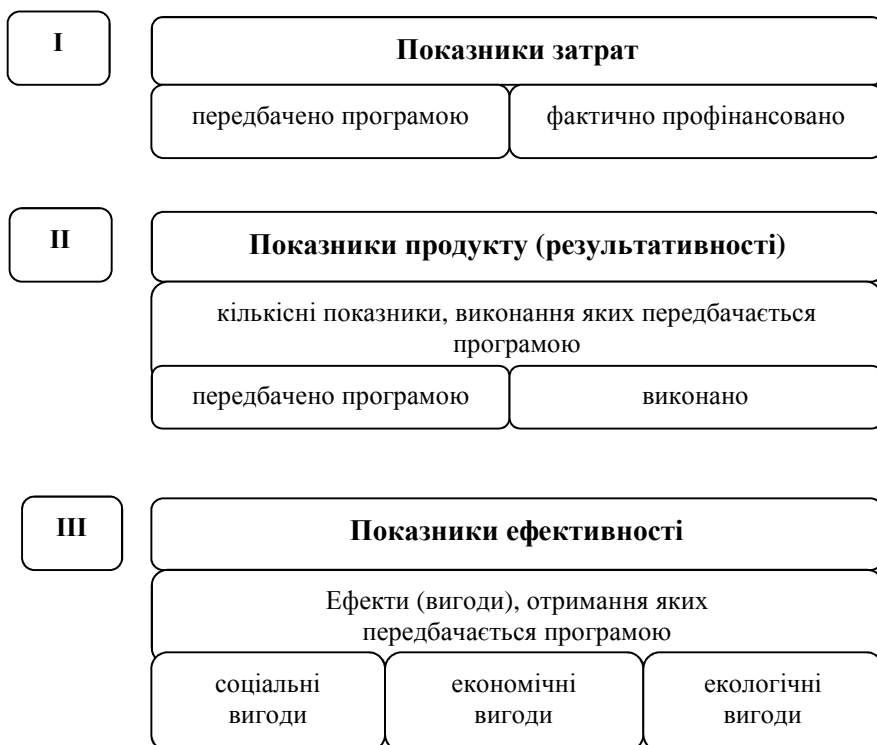

Рисунок 4 – Система показників виконання державних цільових програм

3. На *третьому етапі* потрібно зібрати інформацію, необхідну для розрахунку показників.

4. На *четвертому етапі* відбувається аналіз зібраної інформації при застосуванні обраних методів.

5. На *п'ятому етапі* здійснюється обробка інформації – порівняння фактичних показників з прийнятими нормативами, аналіз потенційного впливу відхилень на ймовірність досягнення мети реалізації відповідної державної цільової програми, причин відхилень.

6. На *шостому етапі* на основі обробленої інформації розробляються оперативні управлінські рішення, що направляються функціональним підсистемам у вигляді рекомендацій щодо вибору альтернативних напрямів реалізації державної цільової програми та очікуваних результатів від їх впровадження [14].

При цьому третій та четвертий етапи, за своєю суттю, передбачають здійснення функції оцінювання в процесі управління державними цільовими програмами, а п'ятий етап є результатом контрольною функції та відображає взаємозв'язок між усіма функціями процесу управління.

Реалізація зазначених послідовних етапів містить у собі загальні обов'язкові елементи здійснення моніторингу виконання державних цільових програм. Однак вони можуть бути розширені та доповнені залежно від специфіки реалізації відповідної державної цільової програми.

Також слід розуміти, що визначення мети та планування бажаних вигод у процесі розробки державних цільових програм має бути узгодженим з пріоритетами загальнодержавного й регіонального соціально-економічного розвитку та базуватися на таких основних принципах [15, с. 473–474]:

– еволюційність економічного та соціального розвитку – передбачає врахування того, що виробничо-економічні та соціальні процеси не відбуваються раптово, негайно. Для усвідомлення нових спрямувань, прийомів, змін суспільних відносин, втілення їх у життя необхідна зміна психології людей та людських відносин, а для цього потрібний певний період часу. До небажаних негативних результатів призводять рішення, що спрямовані на негативні впровадження принципово нових змін у людських відносинах;

– цілісність – забезпечується розроблення взаємоузгоджених прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку України, окремих галузей економіки та окремих адміністративно-територіальних одиниць на коротко- та середньостроковий періоди;

– об'єктивність – прогнозні та програмні документи економічного і соціального розвитку України розробляються на основі даних органів державної статистики, уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань

економічної політики, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також звітних даних із офіційних видань Національного банку України;

– соціальна спрямованість – означає, що в прогнозних та програмних документах головна увага приділяється необхідності врахування інтересів людей, забезпеченню соціальних потреб;

– науковість, оптимальність – прогнозні та планові документи розробляють на основі використання економічних законів розвитку суспільства і в планах відображаються науково обґрунтовані, оптимальні рішення на рівні підприємства, окремої території, держави в цілому, які забезпечують досягнення максимального соціально-економічного ефекту. Застосування наукового методу дозволяє об'єктивно оцінити тенденції, обґрунтувати перспективи розвитку, розробити прогнози і техніко-економічне обґрунтування темпів і пропорцій росту, визначити пріоритетність в реалізації окремих рішень, що обумовлена державними та регіональними інтересами;

– пропорційність та збалансованість економічного розвитку – забезпечення потреб населення у виробництві продукції, надання послуг, що може бути реалізований в результаті загальнодержавного та загально регіонального планування. Реалізація цього принципу передбачає: еквівалентний обмін результатів виробничої діяльності у всіх сферах народного господарства; рівновагу попиту та пропозиції, що стосується всіх галузей виробництва; раціональне співвідношення між мінімально необхідними потребами і наявними ресурсами; самостійність – регіональні органи влади та органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень відповідають за розроблення, затвердження та виконання прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць. Прогнозування та розроблення цих програм забезпечує координацію діяльності органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; гласність – прогнозні і програмні документи є доступними для громадськості. Інформування про цілі та показники цих документів забезпечує суб'єктів підприємницької діяльності необхідними орієнтирами для планування власної виробничої діяльності; дотримання загальнодержавних інтересів – органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування повинні здійснювати розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку виходячи з необхідності забезпечення реалізації загальнодержавної соціально-економічної політики та економічної безпеки держави [15].

Висновки

Державні цільові програми відіграють важливу роль у розвитку національної економіки, адже є сучасним методом управління національним господарством. Застосування державних цільових програм підсилює цільову спрямованість державного управління; забезпечує комплексність і безперервність вирішення соціально-економічних, екологічних та інших проблем; досягнення визначених цілей суспільного розвитку тощо.

Однак, результати аналізу виконання більшості державних цільових програм показали, що державні замовники – координатори програми не здійснюють моніторингу реалізації відповідних програм.

Моніторинг є відносно самостійною функцією процесу управління державними цільовими програмами, що забезпечує створення інформаційної основи, необхідної для прийняття оперативних управлінських рішень і прогнозування та планування подальшого розвитку реалізації програми та/або проекту.

Таким чином, встановлення чіткого взаємозв'язку між усіма функціями процесу управління реалізацією державних цільових програм та ефективне їх виконання забезпечить досягнення поставленої мети та отримання передбачуваних результатів і вигод, а також дозволить здійснити оптимізацію інвестиційних витрат.

Список літератури

1. Перфілова Н. М. Проектний підхід до управління державними фінансами. [Електронний ресурс] / Н. М. Перфілова // Математичні машини і системи. – 2009. – № 2. – С. 129–138 – Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/publications/articles/2009/2009_2/Perfilova_02_2009.pdf
2. Гбур З. В. Моніторинг як метод забезпечення реалізації цілей і функцій державного управління / З. В. Гбур // Державне та муніципальне управління в умовах політико-адміністративної реформи : матеріали наук.-практ. конф. Тези доп. (17-18 травня 2007 р.) / Відп. ред. В. Я. Малиновський. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2007. – 192 с. – С. 21–23.
3. Закон України «Про державні цільові програми» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>
4. Сухінін Д. В. Відмінності між моніторингом, оцінюванням і контролем у системі органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / Д. В. Сухінін // Теорія та практика державного управління. – 2013. – Вип. 3 (42). – С. 301–308. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Trpu_2013_3_42.pdf
5. Новітні тенденції розвитку демократичного врядування: світовий та український досвід : матеріали наук.-практ. конф. за міжн. участю, Київ, 30 травня 2008 р. : у 3 т. / [за заг. ред. О. Ю. Оболенського, С. В. Сьоміна]. – К. : НАДУ, 2008. – Т. 3. – 192 с.
6. Винницький Б. Моніторинг та оцінювання стратегій і програм регіонального розвитку в Україні [Текст] / Б. Винницький, М. Лендъел, Ю. Ратейчак; Проект партнерства Канада – Україна «Регіон. врядув. та розв.» – К. : К.І.С., 2007. – 120 с.
7. Гороть Є. І. Англо-український словник [Текст] / Є. І. Гороть, Л. М. Коцюк, Л. К. Малімон, А. Б. Павлюк, під загальним керівництвом Є. І. Гороть. – Вінниця : Нова Книга, 2006. – 1700 с.
8. Тайджиман А. Моніторинг стандартів освіти [Текст] / Альберт Тайджиман, Т. Невілл Постлвейт. – Львів : Літопис, 2003. – 328 с.
9. Байназарова О. О. Моніторинг та оцінювання якості освіти : [методичний посібник] / О. О. Байназарова, В. В. Ракчєєва. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – 58 с.
10. Попов В. Г. Моніторинг розвитку регіональної системи образования [Текст] / В. Г. Попов, П. В. Голубков // Стандарти и мониторинг в образовании. – 2000. – № 2. – С. 30–33.
11. Михайленко С. В. Показники оцінки обґрунтованості проектів бюджетів [Текст] / С. В. Михайленко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4. С. 219 – 227.
12. Показники, що застосовуються для моніторингу результативності виконання проектів : посібник для керівників проектів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kpi.gov.ua/document/243708731/pmi_final.doc
13. Матеріали Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
14. Прокопенко О. В. Економічна суть контролінгу, його місце в системі управління підприємством [Текст] / О. В. Прокопенко, Л. Б. Криворучко // Вісник СумДУ. – Серія «Економіка». – 2011. – №4. – С. 27–34.
15. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник] / Е. А. Зінь. – К. : Професіонал, 2007. – 528 с.
16. Цюцюра С. В. Визначення місії, бачення і стратегії проектів при впровадженні ключових показників ефективності [Текст] : зб. наук. пр. / С. В. Цюцюра, О. В. Криворучко, М. І. Цюцюра // Управління розвитком складних систем. – К.: КНУБА, 2013. – Вип. 14. – С. 89–92.

Стаття надійшла до редколегії 30.04.2014

Рецензент: д-р екон. наук, проф. В. І. Павлов, Національний університет водного господарства та природокористування, Рівне.

Павлиха Наталья Владимировна

Доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой международных экономических отношений и управления проектами, ORCID: 0000-0002-3422-5991

Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки, Луцк

Кицюк Ирина Васильевна

Кандидат экономических наук, доцент кафедры международных экономических отношений и управления проектами, ORCID: 0000-0002-1519-5993

Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки, Луцк

Омельчук Анатолий Александрович

Соискатель, ORCID: 0000-0002-1500-8369

Национальный университет водного хозяйства и природопользования, Ровно

МОНИТОРИНГ И ОПТИМИЗАЦИЯ РАСХОДОВ В ПРОЦЕССЕ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ЦЕЛЕВЫМИ ПРОГРАММАМИ

Аннотация. Анализ большинства государственных целевых программ показывает, что государственные заказчики – координаторы программы не осуществляют мониторинга реализации соответствующих программ. Успешное внедрение мониторинга в практику реализации государственных целевых программ в первую очередь зависит от четкого понимания понятия «мониторинг», его задачи и места в системе управления государственными целевыми программами. Авторы отмечают, что мониторинг в системе управления государственными целевыми программами – в узком смысле, это современный вид анализа выполнения этих программ и оценки эффективности привлечения и использования инвестиционных средств; в широком же смысле он представляет собой формирование (отслеживания, сбор и обработку данных) интегрированной информационной системы о состоянии выполнения программ и / или проектов и использования привлеченных средств, которая постоянно пополняется данными благодаря непрерывности отслеживания. Указано, что установление четкой взаимосвязи между всеми функциями процесса управления реализацией государственных целевых программ и эффективное их выполнение обеспечит достижение поставленной цели и получения предполагаемых результатов и выгод, а также позволит осуществить оптимизацию инвестиционных расходов.

Ключевые слова: государственные целевые программы; проекты; управление; мониторинг; оптимизация инвестиционных затрат

Pavlikha Nataliia

Doctor of Economics, Professor, Head of Department of International Economic Relations and Project Management, ORCID: 0000-0002-3422-5991

Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk

Kytsyuk Iryna

Ph.D in Economics, Associate Professor of Department of International Economic Relations and Project Management, ORCID: 0000-0002-1519-5993

Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk

Omelchuk Anatoly

getter, ORCID: 0000-0002-1500-8369

National University of Water Management and Nature Resources Use, Rivne

MONITORING AND OPTIMIZATION OF THE COSTS IN THE PROCESS OF MANAGEMENT OF STATE TARGET PROGRAMS

Abstract. Analysis of implementation of the most state programs shows that contracting authorities (program coordinators) don't carry out a monitoring of the realization of relevant programs. Successful implementation in practice of monitoring of realization of state target programs primarily depends on a clear understanding of the notion of "monitoring", its tasks and place in the system of management of state targeted programs. The authors note that monitoring in the system of management of state target programs, in the narrow sense, it is a modern kind of analysis of these programs implementation and evaluation of effectiveness of raising and use of investment funds; in a broad sense it is a formation (tracking, collection and data processing) of integrated information system on the state of implementation of programs and / or projects and use of raised funds and the data in the system are constantly updated through continuous tracking. It is noted that the establishment of a clear relationship between all of the functions of process of management of realization of state target programs and effective their implementation will provide achieving of the goal and obtaining the anticipated results and benefits, and will allow to make the optimization of investment costs.

Keywords: state target programs; projects; management; monitoring; optimization of investment costs

References

1. Perfilova, N. M. (2009). *Project approach to public finance management*. [electronic source]. – http://www.immsp.kiev.ua/publications/articles/2009/2009_2/Perfilova_02_2009.pdf [in Ukrainian].
2. Hbur, Z. V (2007). *Monitoring as a method of ensuring the realization of the aims and functions of public administration. State and municipal management in terms of political and administrative reform, the materials of scientific and practical conference*, 21–23. [in Ukrainian].
3. *The Law of Ukraine «On State Target Programs»* [electronic source]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-15> [in Ukrainian].
4. Suchinin, D. V. *Differences between monitoring, evaluation and control in the system of local authorities* [electronic source]. – http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Трду_2013_3_42.pdf [in Ukrainian].
5. NAPA (2008). *Latest trends of the development of democratic governance: global and Ukrainian experience: the materials of scientific and practical conference.*, Т. 3, 192. [in Ukrainian].
6. Vynnytsky, B. & Lendiel, M. & Rateychak, Y. (2007). *Monitoring and evaluation of strategies and programs of regional development in Ukraine*, 120. [in Ukrainian].
7. Horot, E. & Kotsyuk, L. & Malimon, L. & Pavlyuk, A. (2006). *English-Ukrainian dictionary*, 1700. [in Ukrainian].
8. Taydzhyman, A. & Postveyt, T. (2003). *Monitoring of educational standards*, 328. [in Ukrainian].
9. Baynazarova, A. & Rakchyeyeva V. (2009). *Monitoring and evaluation of educational quality: handbook*, 58. [in Ukrainian].
10. Popov, V. & Holubkov, P. (2000). *Monitoring of development of the regional educational system. Standards and Monitoring in Education*, 2, 30–33. [in Russian].
11. Mykhailenko, S. (2010). *The performance indicators of evaluation of the reasonableness of budgets projects. Actual economic problems*, 4, 219 – 227. [in Ukrainian].
12. *The indicators are used to monitoring of the effectiveness of implementation of projects: a guide for project managers* [electronic source]. – www.kmu.gov.ua/document/243708731/pmi_final.doc [in Ukrainian].
13. *Materials of State Statistics Service* [electronic source]. – <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
14. Prokopenko, O. & Kryvoruchko, L. (2011). *The economic essence of controlling, it place in the system of management of enterprise. Bulletin of SSU. – Economy Series*, 4, – 27–34. [in Ukrainian].
15. Zin, E. (2007). *Regional economy: textbook*, 528. [in Ukrainian].
16. Tsutsura, S., Krivoruchko, O. & Tsutsura, M. (2014). *Defining the mission, vision and strategy of projects in the implementation of key performance indicators of effectiveness. Management of Development of Complex Systems.*, 14, 89–92. [in Ukrainian].

Посилання на публікацію

- APA Pavlikha, N., Kytsyuk, I. & Omelchuk, A. (2015). *Monitoring and optimization of the costs in the process of management of state target programs. Management of development of complex systems*, 23 (1), 77 – 85.
- ГОСТ Павліха, Н. В. Моніторинг та оптимізація витрат у процесі управління державними цільовими програмами [Текст] / Н. В. Павліха, І. В. Кицюк, А. О. Омельчук // *Управління розвитком складних систем*. – 2015. – № 23 (1). – С. 77 – 85.